

Oponentní posudek

rigorózní práce Mgr. Vladimíra Najdekra: Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody a alternativy trestněprocesní

Alternativy v oblasti českého trestního práva jsou tématem této posuzované rigorózní práce. Obdobně problematice bylo věnováno v průběhu nedávné doby již několik na tuto školu, podaných, rigorózních prací, jež jsem měl příležitost také oponovat. Muže jít ovšem o nahodilou shodu, ale případně též o určité přítažlivosti této problematiky pro nastupující mladou právnickou generaci. Uvedené práce nebyly vůbec vzájemně zaměnitelné, neboť každá z nich byla zpracována z odlišného úhlu pohledu. Společné však všechny měly určitou solidnost a zaujatost pro věc. Jak lze vyčíst, nejen z úvodních pasáží Najdekrův textu, ale i z jiných míst, z jichž vyplývá, že považují zavedení zmíněných alternativ za přelomovou událost našeho trestního práva i politiky. Spatřuje v nich počiny, které jsou hodny 21. století, reflektující podněty současného vyspělého civilizovaného světa a moderní situace v kvapně se měnícím životě společnosti. Navíc cítí otevřenost předmětné problematiky pro další inovace a její potenciální dynamičnost. Nesporně bude na nastupující generaci, aby všechny tyto příležitosti skutečně zhodnotila.

Důležitý pro celkový výsledek této autorovy práce je systém, který si zvolil pro její zpracování. Autorův systém je dunyslný a při tom relativně jednoduchý. Zvolený systém pak činí celý text kompaktním a uměřeným. Preferuje trestněprávní normativní přístup nad přístupem empirickým, který se objevuje jen okrajově. Zvolený systém tak nejen určuje strukturu celé práce, ale i metodu jejího zpracování. Těžisko výkladu je kladeno do sféry normativní a do fenoménů, jež představují její obecnějšího dosahu a širšího veřejného zájmu a významu. Jím je také v textu ponechán největší prostor. Konkrétně tu jde o fenomény obecně prospěšných prací, podmíněného odsouzení (je logicky zařazeno mezi alternativní tresty), podmíněné odsouzení s dohledem a peněžitý trest. Každé z těchto alternativ je určena samostatná kapitola, která se kromě kapitoly o podmíněném odsouzení s dohledem, člení na tři oddíly.

Pro zbývající alternativní tresty (propadnutí věci, zákaz činnosti, zákaz pobytu, vyhoštění) pak autorovi vystačí jedinná kapitola, což je odůvodněno tím, že tyto tresty jsou ukládány sporadicky a mohou se vždy týkat jen velmi omezeného a svým způsobem specifického okruhu osob. S přihlédnutím k tomu je také jejich dosah a vliv pro veřejný zájem mnohem slabší, než je tomu u vpředu uvedených alternativ.

Kromě již zmíněných, má práce ještě kapitoly další. V úvodní kapitole je zejména autorovo zdůvodnění výběru tématu. Snad až příliš stručně, ale přesto zajímavě je napsána kapitola druhá, týkající se historie alternativ. Třetí kapitola Systém alternativního řešení trestních věcí je rozčleněna na dva oddíly a to na alternativy v oblasti trestního práva - alternativní tresty a na alternativy potrestání a procesní alternativy. Alternativními postupy, rozumí pak ty, jež se zcela odehrávají mimo oblast trestního práva. Jde tu zejména o mediační činnost probační a mediační služby. Uvedené netradiční členění autor graficky znázorňuje přímo v textu.

Po vyčerpání tematiky alternativních trestů autor pokračuje poměrně podrobným výkladem o alternativních trestech podle Slovenského trestního zákona a srovnává slovenskou a českou právní úpravu. Autor přitom obratně této příležitosti využívá, aby nás seznámil s právní úpravou naší podle nového, již platného, ale dosud neúčinného trestního zákona. Podrobněji se tu zmiňuje i o novém alternativním trestu domácího vězení.

Informace ze Slovenska jsou vítané již pro to, že tento stát je nám z mnoha ohledů nejbližší. Úpravy česká a slovenská jsou v mnohém shodné a pokud se liší, tak v záležitostech méně podstatných a v některých detailech. Předposlední kapitola, jejímž hlavním posláním je zřejmě docílit úplnost výkladu, pojednává o alternativních způsobech trestního řízení. Nejprve podává obecnou charakteristiku těchto ustanovení a poté přechází k jednotlivým formám, to je k podmíněnému zastavení trestního stíhání, narovnání, podmíněnému odložení podání návrhu na

potrestání a odstoupení od trestního stíhání. Vzhledem k tomu, že na rozdíl od trestního zákona, nový trestní řád na své přijetí teprve čeká, omezuje se tu autor, na rozdíl od partií věnovaných alternativním trestům, na tradiční způsob interpretace zákonného textu. V závěrečné kapitole shrnuje autor obsah předešlých částí, oceňuje tu značný pokrok, jehož v poměrně krátké době dosáhla česká trestně právní legislativa. V souvislosti s tím, ale upozorňuje, že nežádoucí problémy mohou nastat v důsledku vadné aplikace kvalitního zákona v chybující praxi.

K této myšlence ostatně odpovídá systém, metoda i vlastní zpracování textu. Zvýšenou pozornost autor zaměřuje na složitější a obtížnější místa zákona právě pro správné pochopení zákonodárcem sledovaného účelu. Právě tyto části práce patří k jejím největším přínosům. Autor se zde opírá o publikovanou judikaturu, o špičkové komentáře k trestněprávním zákonům, o bohatou literaturu, jejíž hojný počet je uveden v seznamu v příloze práce. Zmíněná správná interpretace složitějších a obtížnějších problémů je působivá svou logikou a přesvědčivou, sofistikovanou a jasnou argumentací. Zejména díky tomu se text na mnoha místech stává zajímavou až poutavou četbou. K tomu všemu přispívá i autorův kultivovaný styl, barvitost jazyka, zejména věcnost, srozumitelnost a přesnost vyjadřování. Ocenění zasluhuje i to, že zde nenalezneme žádná hluchá místa. Po určitých úpravách by text mohl sloužit jako repetitorium, vítané i odbornou veřejností. Hlavní přínos posuzovaného textu spatřuji v autorem použitým stylu a metodě.

Jistě vždy mohou být vzneseny různé kritické připomínky např. nedostatek použité zahraniční literatury, chybějící kritická analýza a pominutí návrhů de lege ferenda atd. Ovšem z dobrých důvodů jsem zvážil problematiku spravedlnost takových výtek.

Nemám proto nejmenších pochyb o tom, že posuzovaná práce jistě obstojí co zdařilá práce rigorózní.

července 2009

Oponent
JUDr et PhDr. Osmančík, CSc